

הלכות יום טוב סימן תצח

בהמה במקולין (פרוש, מקום ששם שוחטים בהמות), **אם ידוע** (כא) **שלנות חוץ לתחום** (כב) **אסורות, ואם** (ג) **ספק, מתרות אפלו באו לצרף ישׂראל**, (כג) **שהמקצה הולכים בספקו להקל**. **ואם הביאום** (כד) **לצרף האיניו־יהודי, או אפלו סתם בעיר שרבה אינם־יהודים, מתר, שקל המביא לצרף הרב מביא: ד** (כה) **בהמות הידועות ללון חוץ לתחום ונמצאו בעיר** (כו) **ביום** (ג) **שני, אני אמר שמא מפעריב הכניסן וחוץ לחומה לנו ומתרות, וכל־שכן** (כז) **השחוטות בפקר, שחוקה מפעריב הכניסן לתוף התחום: ה** [*] **העגל שגולד ביום־טוב, מתר לשחטו אם האם** (כח) **עומדת** (ז) **לאכילה, (כט) והוא** (ח) **דקים לה בגנה שקלו לו** (ל) **תדשיו**. הגה (לא) **וביעין גס־פן** (ו) **שהפריס על־גבי קרקע** (טו) **והוא** (ש), **(לב) דחלישין שמא יראה בו ריעותא באיברים הפנימיים ונמצא שחט ביום־טוב שלא לצרף, כף נראה לי מדברי הרא"ש והטור.** **ואם היו שבת יום־טוב סמוכים זה לזה, (לג) נולד בזה מתר בזה: ו** **בהמה מספנת**

שערי תשובה

[*] **עגל שגולד בו.** עין בהמה אלא שקל סימן קה ובשורת מהרי" הלוי מ"ש על זצ"ל אפלו ב"ט ראשון, ע"ש, וכ"כ הש"ך. אבל המ"א קתב דהש"ע פוסק כההיא דחוששין שמא חוץ לחומה לנו להקרא וקמ"ש סימן תקטו ס"ו, א"כ ס"ל ב"ט ראשון אסור אבל ב"ט ב' מתר, ע"ש: (ד) **לאכילה**. דמקום אבא אמו, דאי בעי הנה שוחטה ואוכלה עם הנלד, ואפלו אם האם טרפה, דמבין לכלבים הני מוכן לאדם, מ"א, גמרא. וכתב המ"א: ובזמן הזה סתם טרפות אין עומדות לכלבים א"כ וְלֹד טְרֵפָה אִסוּר, וצ"ע, ע"ש: (ה) **דקים**. והאידיא אין אנו בקיאין בזה, קמ"ש ב"ד סימן יג ס"א: (ו) **שהפריס**. וט"ז פסק ד"צ להקריס:

משנה ברורה

מקומות שהנכרים מביאין בהמות במקולין (ט) של ישׂראל וישׂראל שוחט ומקריב הכשר, ואם מסתפק לנו על בהמה זו אם הביאה הנכרים ביום־טוב מחוץ לתחום, אין לאסר: **(כא) שלנות וכי.** צריך לומר (כ) **שלנות: (כב) אסורות**. הינו בעיר שאין רבה נכרים, (כג) **דאמרינן מסתמא לצרף ישׂראל הביאום: (כד) שהמקצה הולכים וכי.** ורצה לומר, באסור (כז) של חוץ לתחום, וקרי לה נמי מקצה, אבל בספק־מבין בודאי להקרא אזלינן, וכדלעיל סימן תצ"ז סעיף ג ד. והמתקבר כבאן התזיק בשיטת הפוסקים דתחומין קלא ולא מחמירין בפסקה, וכבר תמהו (כט) האחרונים, דבכמה מקומות פסק בדעת הפוסקים להתמיר גם בספק תחומין [עין בסימן שבה סעיף ט ובסימן תקטו], ובקסיע ד יחבאר: **(כד) לצרף הנכרי.** ורצה לומר, ואו מתר אפלו היא עיר של ישׂראל: **ד (כה) בהמות הידועות וכי.** הינו הך דפסיע ג, אלא דרבותא קא משמע לן, שאפלו בהמות שוראים היום אצל עכו"ם, ודועות לנו שדרכם ללון חוץ לתחום, וגם בערב־יום־טוב לא היו עוד בעיר, וסלקא דעתך אמינא דגם עתה הנה פן אלא שהעכו"ם הביאום בעיר היום לצרף המקולין, קא משמע לן דגם בזה לא נפק מקלל ספקא, דשמה שפיר הביאום מאתמול רק היו חוץ לתחום ובבקר הכניסם לעיר: **(כו) ביום שני.** קתבו הפוסקים (כז) דשחטו־סופר הוא וצריך לומר ביום־טוב: **(כז) השחוטות בפקר.** ורצה לומר, שמביאן הנכרי למקולין לשחט אותן בפקר, ואמרינן שבודאי מביאן מקבוע יום קרי שלא יאחר הזמן, וגם שאין מצוי כל־קף לילף עם בהמות בלילה. וכל זה הוא כפי שיטתו בסעיף ג דבתחומין תלינן להקל פל'זמן שאינו ברור לנו, וכבר פתחנו דהמתקבר בעצמו מחמיר בזה בכמה מקומות: ודעת המגן־אברהם שלא להקל, רק בשעכו"ם שרוב בעיר ובהמות מצויות לו תוף התחום, דבזה לא מתוקנין אסורא, (כח) או ביום־טוב שני ומשעם ספק־ספקא, וכדלעיל בסימן תצו סעיף ד: **ה (כח) עומדת לאכילה.** ורצה

שער הציור

(יט) פן הוא בעבודת־הקדש: (כ) פן הוא הנקרא בעבודת־הקדש. ולשנא דלנות/ הביא לאיוו מהם לדחוק דמירי לענין מקצה דמדבריות ה"ל, ובאמת לא שך כלל בעפרים אם לנה בבית או בשדה כיון שאין תננה לעכו"ם: (כא) **מגן־אברהם**, ורצה לומר גם לצרף ישׂראל, וכדלקמן בסימן תקטו סעיף ו בהג"ה דאף מתקצה על מקצה אסור, עין שם: (כב) **פרי תדש ותגרא ושא**: (כג) **פרי תדש ותגרא ושא**, ותרין מגן־אברהם לא ניחא להו, עין בבאר הגרא ובהקדמתו: (כד) **ש"ך וט"ז ופר תדש ותגרא ושא**, ודקמבאר בהקדא בעבודת־הקדש, וכן הביא במאמר־מודכי בשם ארזות־תיים גופא שממנו העתיק הפת"י: (כה) **ואף־על־גב דבסימן תצו השיג על המחבר**, מפל מקום בענינו סוף עצמו על זה, פן כתב במצות־השקל סימן תקטו: (כו) **גמרא**. ועין במגן־אברהם שפספס בזה בזמנו, ואליה רבה מעצד דאין לתקל בזה, וכן משמע מהג"י וכן פסק בתשובת משיב־נפש סימן טו: (כז) **והוא בודאי טרפה**, אבל בספק־טרפה ונלדה ביום־טוב יש לומר דהני נולד ומקצהו, דבין השמשות לא היו קאי לכלבים ולא לאדם מספק־טרפה עד שלחה נפמיג: (כח) **פתרון השני של המגן־אברהם בשם ש"ל**, דמתרין הראשון דחיהו האחרונים, עין בדגול מרובה ובהדושי רבי עקיבא איגו ובמצות־השקל: (כט) **וכן הסכים בתשובת משיב־נפש ש"ל ובצל"ח: (ל) פרימקניס**, וכתב דהוא חקרא בעלמא: (לא) **והו פנת הרמ"א מה שקתב שמא יראה בו ריעותא**, דאלו שני בעלמא אם ימצא באיברי הפנימיים אין להטריר משום זה [מסכת המ"א]:

ז שם בשם הרשב"א
ט ברייתא בינה ר
ח הורא"ש שם י טור
שם בעל העשור
ואשרי הורא"ש
כ משנה בינה כיה
והטור קמא

הלכות יום טוב סימן תצח

ביאורים ומוספים

[שעה צ"ט ס"ק לב]

שְׁעַל-יְיָהּ רִאיוֹהָ אַחֲרֵי-כֵן לְגַדֵּל אֶפְרוֹחַתָּהּ.⁽³⁰⁾

(30) ובמשנ"ב לקמן (סי' תקיג ס"ק לה) כתב טעם נוסף, שביצה בלידתה משתבח טעמה [והגמ"א שם (ס"ק יד) הביא את ב' הטעמים].

[משנ"ב ס"ק לה]

אַחַר שֶׁנֶּצַח נִפְשָׁהּ (וכו'), וּבִמְקוֹם הַפְּסָד⁽³²⁾ לֹא הָעֵמִידוּ חֻקֵּימֵי דְבְרֵיהֶם⁽³³⁾.

(31) ומסוכנת שאם מעמידים אותה על רגליה אינה מסוגלת לעמוד, כתב בשו"ת שאגת אריה (סי' סד) שאסור לשוחטה ביום טוב, שהרי כתב השו"ע (י"ד סי' יז ס"א) שמשוכנת כזו אינה מותרת באכילה אלא אם כן פירכסה לאחר שחיטתה, ואם כן יש לחוש שמא זו לא תפרכס לאחר שחיטתה ותהיה אסורה באכילה, ונמצא ששחט שלא לצורך אוכל נפש, ולכן צריך לומר שדברי השו"ע כאן [שמקורם בדברי הגמרא] עוסקים במסוכנת שחולה ביותר ונוטה למות [אך עדיין עומדת על רגליה], שאינה צריכה בדיקה לאחר שחיטתה. מאידך, דעת הפני יהושע (ביצה לד, א ד"ה בגמרא תנן), החתם סופר (שם ד"ה מהו) והעונג יום טוב (סוף סי' מו) שדברי הגמרא והשו"ע אמורים גם במסוכנת שאינה עומדת על רגליה, ויישבו את הקושיה הנ"ל באופנים שונים.

(32) ולעשות מלאכה שאינה צורך היום, במקום הפסד לא גדול, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ג הע' חז) שאסור, שלא התירו חכמים לשחוט את המסוכנת אף על פי שאינו צריך לבשרה אלא משום שאם תמות יהיה הפסד גדול. ולכן דעתו שאסור להעמיד מים על להבה כדי שכשירחחו יגלשו ויכבו את הלהבה, שכיון שאין בהמשך בעירת הלהבה הפסד גדול, אסור לעשות מלאכה למניעת ההפסד [ורק אם יהיה זקוק למים חמים לצורך היום יכול להרתים באופן זה, אך לא ינהג כן בדרך קבע].

(33) ומה שאין מותרת לכתחילה שחיטת המסוכנת גם כשאין שהות ביום לאכול ממנה כוית, מחמת הדין שכתב לקמן (סי' תקיח ס"ק א) שמתוך שהותרה שחיטה לצורך הותרה נמי שלא לצורך [ואף שפסק הרמ"א לקמן (שם סי"א), ראה ביה"ל שם ד"ה מתוך, שנראה שזו גם דעת השו"ע] שאין אומרים 'מתוך' אלא כשיש לו דבר קצת צורך היום, מ"מ נאמר שהצורך שלו הוא למנוע מעצמו הפסד, וכדעת הפוסקים שהביא המשנ"ב לקמן (שם ס"ק ו) שמתור להוציא מפתח ביום טוב כדי לסלק חשש הפסד שעלול להיגרם לו על ידי גניבה. וכן הקשה הפמ"ג (פתיחה ליום טוב פ"א אות ח), ביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ט הע' יז) שאף ששחיטת המסוכנת מונעת ממנו הפסד, מ"מ עיקר תכליתה הוא לצורך יום המחר, שיוכל אז למכור או לאכול את הבשר, ולכן יש לאוסרה כשאינו יכול לאכול היום כוית מהבשר, מה שאין כן בהוצאת המפתח, שכל תכלית ההוצאה היא רק לצורך היום למנוע ממנו את ההפסד. והוסיף, שלהביא אוכל לבהמתו דרך רשות הרבים כדי שלא תחלה או תמות, יהיה מותר, שזה דומה להוצאת המפתח, כיון שתכלית המלאכה היא לצורך היום שלא תיפסד בהמתו [והאמרי בינה (דיני יום טוב סי' א) תירץ כעין תירוצו זה, והדעת תורה (סי' תקיח ס"ק א) תירץ באופן אחר].

[שעה צ"ט ס"ק לה]

וְהוּוּ בְּכָלל הַעֲבָרָה וְאֶסְרֵיהּ⁽³⁴⁾.

(34) ולענין מי שרוצה לבשל ביום טוב לצורך הלילה ואומר שיטעם ביום טוב מהתבשיל כדי להתיר לו את בישולו, כתב לקמן (סי' תקג ס"ק ז ו-יב) שאם עושה כן לאחר שסעד את סעודת היום הרי זו הערמה הניכרת ולכל הדעות אסורה היא, ואם עושה כן קודם סעודת היום נחלקו הפוסקים, והעולם נהגו להקל.

[משנ"ב ס"ק לה]

וְיָי בְּכָוִיתָ⁽³⁵⁾, מִשּׁוּם דָּאֵי אֶפְשָׁר לְכוֹוִית בְּשׂוֹר בְּלֹא שְׁחִיטָה⁽³⁶⁾.

(35) ואף אם יש שהות ביום לאכול רק פחות מכזו, דעת הגר"י אנגל (גלוני השי"ס ביצה כה, א) שצריך להיות מותר לשחוט את המסוכנת, שהרי ההיתר לעשות מלאכות לצורך אוכל נפש ביום טוב הוא [לדעתו] אף לצורך אכילת פחות מכזו [ונשאר בצ"ע על לשון המשנה, שהיא המקור לדברי השו"ע, שהזכירה כוית]. וכן דעת המלא הרועים (ערך 'הואיל') והאמרי בינה (דיני יום טוב סי' ז), וכתבו שלשון 'כוית' במשנה הוא לאו דוקא. מאידך, דעת הגר"מ אריק (טל תורה ביצה שם) שאכן מותר לעשות מלאכה לצורך אוכל נפש גם כשצריך רק פחות מכזו, ורק לענין שחיטת המסוכנת שנעשית בדרך הערמה, לא התירו חכמים כשיכול לאכול רק פחות מכזו, משום שאכילה זו אינה חשובה כלל ונראה יותר כהערמה. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (מנחת שלמה שם) והגר"ש אלישיב (הערות ביצה כה, א עמ' רפ). מאידך, דעת האדר"ת (זכור לרוד מערכת כוית אות ח), וכן כתב בשו"ת אבני נזר (א"ח סי' תיג אות ב) שלעולם לא הותרה מלאכת אוכל נפש ביום טוב אלא אם כן צריך לכוית. והאבני נזר הוסיף, שאף צריך שהכוית יהיה לצורך איש אחד [ודעת הגר"ש אלישיב (הערות ביצה שם) שזו סברא תמוהה מאד].

וכשיש שהות ביום לאכול ממנה אך רק באופן של אכילה גסה, דעת הגר"ש אלישיב (הערות ביצה שם עמ' רפה) שאסור לשוחטה, שלא התירו אלא כשיש שהות ביום לאכול ממנה כדרך אכילה.

(36) אך לעשות מלאכה דבר שהוא גוף אחד אך ניתן לחלקו, כשאינו יכול להשתמש ביום טוב בכל חלקיו [כגון שאופה פת שחלקה שייכת לנכרי], כתב בשעה"צ לקמן (סי' תקו ס"ק נו) שמכאן מוכח שאסור, שרק לגבי שחיטה התירו כיון שאי אפשר לכוית בשר בלא שחיטה, אך דבר שיכול לחלקו לא התירו.

ולהוציא מים חמים ממתקן חשמלי לצורך אוכל נפש, כשעל ידי ההוצאה נכנסים מים חרשים ומתבשלים, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ב הע' כב) שמותרת אפילו סמוך לצאת החג אף שלא יוכל להשתמש במים החרשים, שכיון שאי אפשר להוציא את החמים ללא הכנסת הקרים, הכל נחשב כצורך אוכל נפש. וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תקג ס"ק טז).

[משנ"ב ס"ק לו]

אָלֶּא שְׁהִתְמִירוּ לְכַתְּחֵלָה לְבָרְכָהּ⁽³⁷⁾.

(37) ואף על פי שכתב הרמ"א (י"ד סי' לט ס"ב) שאם נאבדה הריאה קודם שברקה, אסורה בהמה באכילה, ביאר הש"ך שם (ס"ק ח) שאין כוונת הרמ"א שתקנת חכמים היתה שיש לחוש לסירכות בריאה ולאסור כל בהמה שלא נבדקה, אלא כוונת הרמ"א היא שכידי שאנשים לא יזולרו בתקנת החכמים שחייבו לבדוק את הריאות, הוסיפו חכמים ואסרו את הבהמה למי שלא יקיים חובה זו [וממילא לענין המסוכנת שהקלו חכמים שאין צריך לכתחילה לבדקה, ודאי שאינה אסורה בדיעבד כשלא בדקה].

[שעה צ"ט ס"ק לו]

הֲלֹא קָיְמָא לָן כְּרַבֵּי יוֹסִי דְעָד צֵאת הַמְּבֻקְבִים וְקָמָא הֵאָא⁽³⁸⁾.

(38) כן הכריע בביה"ל לעיל (סי' תטו ס"ג ד"ה נאכל). וראה בביה"ל לעיל (סי' רסא ס"ב ד"ה ושעור הזמן) ובמה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק לט]

שְׂאֵז בְּטַל הָעוֹר לְגִבֵּי הָאֶבְרִי⁽³⁹⁾.

(39) ואף כשלא נשאר אבר אלא רק מקצת בשר, כתב לקמן (סי' תצט ס"ק ו) שאם יש על העור כוית בשר מותר לטלטלו משום הבשר.

